

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์
Extension Needs of Thai Silk Production of The Royal Peacock Logo of Farmers
in Surin Province

สุกัญญา สังขศรี (Sukanya Sungkasri)¹ พลสรานู สราญรมย์ (Ponsaran Saranrom)²

จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong)³

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ ของเกษตรกร 2) ความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมตามมาตรฐานตรานกยูงพระราชทาน 3) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมตรานกยูงพระราชทาน ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน ที่ยื่นคำขอการรับรองและการตรวจประเมินมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย ปีงบประมาณ 2564 จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1,010 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.08 ได้จำนวนตัวอย่าง 136 คน โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการศึกษา พบว่า 1) เกษตรกรร้อยละ 94.1 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 52.21 ปี ร้อยละ 57.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.98 คน ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพหม่อนไหม เฉลี่ย 18.61 ปี ได้รับการฝึกอบรม เฉลี่ย 1.83 ครั้ง จำนวนแรงงานด้านหม่อนไหมเฉลี่ย 1.46 คน รายได้ภาคการเกษตร เฉลี่ย 90,244.72 บาทต่อปี และรายได้จากการประกอบอาชีพหม่อนไหม เฉลี่ย 39,029.41 บาทต่อปี 2) เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมตามมาตรฐานตรานกยูงพระราชทานในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 11.74) ส่วนข้อกำหนดที่เกษตรกรมีความรู้ต่ำ คือ ประเด็นเรื่องความสม่ำเสมอของสี และความสม่ำเสมอของลวดลายผ้า 3) ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มในระดับมาก ความต้องการด้านความรู้ในระดับมาก 6 ประเด็น คือ ด้านการฟอกและการย้อมสี ด้านการออกแบบลวดลายและการมัดหมี่ ด้านการทอ ด้านการสาวไหม ด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และด้านการจำหน่าย/ช่องทางการตลาด เกษตรกรมีความต้องการด้านการสนับสนุนในระดับมาก 2 ประเด็น คือ ด้านปัจจัยการผลิต และด้านแหล่งเงินทุน และ 4) เกษตรกรมีปัญหากในการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานในระดับปานกลาง และมีข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุนการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานในระดับมาก

คำสำคัญ ความต้องการการส่งเสริม การผลิตผ้าไหม ตรานกยูงพระราชทาน

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yuizsukanya@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ponsaran.sar@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช agascsom@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic social and economic conditions of farmers 2) knowledge about terms/regulations in silk production according to The Royal Peacock Logo 3) extension needs in producing The Royal Peacock Logo 4) problems and suggestions regarding the extension of The Royal Peacock Logo production. The population of this study was 1,010 farmers who were members of The Royal Peacock Logo production farmers and had already requested certification and standard evaluation for Thai silk production the fiscal year 2021 in Surin province. The sample size of 136 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.08 and simple random sampling method. The tool used for data collection was interview. Data were analyzed by using frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking. The results of the study showed that 94.1% of farmers were female with the average age of 52.21 years old, 57.4% completed primary school education, and had the average member in the household of 3.98 people. The average experience in Sericulture of 18.61 years. The average labor in sericulture of 1.46 people, earned the average income from the agricultural sector of 90,244.72 Baht/year and had the average income from sericulture of 39,029.41 Baht/year. 2) Farmers had knowledge about terms/regulations in silk production according to The Royal Peacock Logo at the high level (mean = 11.74). The terms that farmers have little knowledge of the issue of color uniformity and the consistency of the fabric pattern. 3) Overall, farmers wanted to receive the extension method in the form of group extension at the high level. They wanted to receive the knowledge at the high level in 6 aspects: bleaching and dyeing, pattern design and tie-and-dye, weaving, silk reeling, sericulture, and marketing distribution/channel. Farmers wanted to receive support at the high level in 2 aspects: factors of production and funding resources. 4) Farmers faced with the problem regarding the extension in The Royal Peacock Logo production at the moderate level. They suggested that the support in producing The Royal Peacock Logo should be at the high level.

Keywords: Extension need, silk production, The Royal Peacock Logo

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 ทรงให้ความสำคัญและทรงให้การส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และทอผ้าไหมไทยมาตลอดระยะเวลากว่าห้าทศวรรษ พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสเมื่อครั้งเสด็จ ณ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านแม่ต๋องตึง ต.แม่สาป อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ ในวันที่ 19 มกราคม 2542 ความตอนหนึ่งว่า “...การเลี้ยงไหม นอกจากจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรแล้ว ยังเป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่ และดีงามของชาติไทย ที่ได้สืบทอดกันมานานอีกด้วย ไม่ว่าเศรษฐกิจของประเทศจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การพัฒนาการเลี้ยงไหมก็ต้องดำเนินต่อไป...” พระองค์ทรงพัฒนาอาชีพการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และทอผ้า ทำให้ผ้าไหมไทยมีชื่อเสียงไปทั่วโลก และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญลักษณ์นกยูงไทย (Royal Peacock Logo) จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ นกยูงสีทอง (Royal Thai Silk) นกยูงสีเงิน (Classic Thai Silk) นกยูงสีน้ำเงิน (Thai Silk) และนกยูงสีเขียว (Thai Silk Blend) ให้เป็นเครื่องหมายรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย ซึ่งจำแนกตามกระบวนการผลิตที่แตกต่างกัน อาทิ สายพันธุ์ไหม วิธีการสาวไหม เส้นไหม การย้อมสี และการทอผ้าไหม (ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี, 2555)

ผ้าไหมไทยเป็นผ้าที่แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย บ่งบอกถึงศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอด จากรุ่นสู่รุ่น คนในท้องถิ่นถ่ายทอดความรู้ออกมาเป็นผืนผ้า เห็นได้จากลวดลายต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบทอด และด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงให้ความสำคัญและส่งเสริมอาชีพการปลูก หม่อนเลี้ยงไหมและหัตถกรรมการทอผ้าไหมมาเป็นระยะเวลากว่า 40 ปี ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีอาชีพที่ยั่งยืน สมศักดิ์ศรี มีความภาคภูมิใจ และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และพระองค์ยังทรงเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์เผยแพร่วัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าไหม ผ้าไทยในทุกโอกาสทั้งในประเทศ ต่างประเทศจนผ้าไหมไทยได้รับการยอมรับจากนานาชาติ (เกศสุตา ไหมสาร, ศิวาพร พูปคันโธ และคณะ, 2561)

จังหวัดสุรินทร์มีเกษตรกรที่ดำเนินกิจกรรมทอผ้ามากถึง 3,740 ราย ผลผลิตผ้าไหมรวม 251,496 เมตร/ปี (ฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรหม่อนไหม, 2563) มีเกษตรกรสมาชิกผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานรับการตรวจประเมินมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมตรานกยูงพระราชทาน ระหว่างเดือนตุลาคม 2563 – กันยายน 2564 จำนวน 1,010 ราย และมีผ้าไหมที่ผ่านการรับรองมาตรฐานตรานกยูงพระราชทาน จำนวน 19,789 เมตร (ฐานข้อมูลการรับรองผ้าไหมตรานกยูงพระราชทาน, 2564) จากผลการดำเนินงานให้บริการตรวจสอบรับรองมาตรฐานผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ พบว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานยังไม่สามารถย้อมสีเส้นไหมให้ผ่านการรับรองมาตรฐาน (สีตก) ทั้งยังขาดความเข้าใจในหลักเกณฑ์การตรวจสอบรับรองมาตรฐานฯ ทำให้สัดส่วนระหว่างผ้าที่ผ่านการรับรองมาตรฐานตรานกยูงพระราชทานน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณผ้าที่เกษตรกรผลิตได้ทั้งหมด (ระบบสารสนเทศการบริหารจัดการโครงการกรมหม่อนไหม, 2565)

ดังนั้น จึงศึกษาความต้องการในการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานของสมาชิกผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน ในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตรานกยูงพระราชทานมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และเป็นแนวทางให้องค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ใช้ในการส่งเสริมเกษตรกรให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ ของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์ การผลิตผ้าไหมไทยตามมาตรฐานตรานกยูงพระราชทาน
3. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมตรานกยูงพระราชทาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรสมาชิกผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน ปัจจัยพื้นฐาน - เพศ - อายุ - ระดับการศึกษา - จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพทางสังคม - การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร - ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารในการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ - แรงงานในครัวเรือน - รายได้จากภาคการเกษตร - รายได้จากการประกอบอาชีพหม่อนไหม ความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมตามมาตรฐานตรานกยูงพระราชทาน - ตรานกยูงพระราชทานสีทอง - ตรานกยูงพระราชทานสีเงิน - ตรานกยูงพระราชทานสีน้ำเงิน - ตรานกยูงพระราชทานสีเขียว - การตรวจสอบกระบวนการผลิต - การตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับ	ความต้องการการส่งเสริม 1. ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม - การส่งเสริมแบบรายบุคคล - การส่งเสริมแบบกลุ่ม - การส่งเสริมแบบมวลชน 2. ความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน - การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม - การสาวไหม - การออกแบบลวดลายและมัดหมี่ - การฟอกและการย้อมสี - การทอผ้าไหม - การจำหน่าย/ช่องทางตลาด 3. ความต้องการการสนับสนุน - ปัจจัยการผลิต - แหล่งเงินทุน
	ปัญหาและข้อเสนอแนะ - ด้านวิธีการส่งเสริม - ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน - ด้านการสนับสนุน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรสมาชิกผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน ที่ยื่นคำขอการรับรองและการตรวจประเมินมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย ปีงบประมาณ 2564 จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1,010 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 0.08 ได้จำนวนตัวอย่าง 136 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กำหนดคำถาม คำตอบให้เลือก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ของเกษตรกรผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานในจังหวัดสุรินทร์

1) สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ร้อยละ 94.1 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 52.21 ปี ร้อยละ 57.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.98 คน เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และพบว่าเกษตรกรมากถึงร้อยละ 67.6 เป็นกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส ส่วนช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกือบทั้งหมด ร้อยละ 91.2 ได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ศูนย์หม่อนไหมฯ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพหม่อนไหม เฉลี่ย 18.61 ปี ได้รับการฝึกอบรมเฉลี่ย 1.83 ครั้งต่อปี

2) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีจำนวนแรงงานด้านหม่อนไหมเฉลี่ย 1.46 คน รายได้รวมภาคการเกษตรโดยเฉลี่ย 90,244.72 บาทต่อปี และมีรายได้จากการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม เฉลี่ย 39,029.41 บาทต่อปี

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมตามมาตรฐานตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกรสมาชิกผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน จังหวัดสุรินทร์

คำถามด้านความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมตามมาตรฐานตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกร จำนวน 15 ข้อ พบว่า ภาพรวมเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมาก (ร้อยละ 47.0) รองลงมาคือความรู้ระดับมากที่สุด (ร้อยละ 44.1) และมีความรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 7.4) เห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์ฯ เป็นอย่างดี และเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของข้อคำถาม พบว่า ข้อที่เกษตรกรตอบถูกมากที่สุดคือ ตรานกยูงพระราชทานสีทองผลิตโดยใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน (ร้อยละ 96.3) และผู้บริโภคสามารถตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับได้ทางเว็บไซต์ <http://portal.qsds.go.th/Portal> และ QR Code (ร้อยละ 96.3) แต่ข้อที่เกษตรกรตอบถูกน้อยที่สุดคือความสม่ำเสมอของสีและความสม่ำเสมอของลวดลายผ้า คือข้อกำหนดในการตรวจสอบคุณภาพผ้าไหม ซึ่งตอบถูกเพียง ร้อยละ 25.7

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมตามมาตรฐานตรานกยูงพระราชทาน

ความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมฯ ตรานกยูงพระราชทาน	ร้อยละผู้ตอบถูก	อันดับ
1. ตรานกยูงพระราชทานสีทองผลิตโดยใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน	96.3	1
2. ตรานกยูงพระราชทานสีทองใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยลูกผสมไม่ได้	58.1	13
3. ตรานกยูงพระราชทานสีทองทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้านชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือ	93.4	3
4. ตรานกยูงพระราชทานสีทอง สวมเส้นไหมด้วยมือผ่านพวงสาวลงภาชนะเท่านั้น	72.8	11
5. ตรานกยูงพระราชทานสีเงิน สวมเส้นไหมด้วยมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้มอเตอร์ขับเคลื่อนไม่เกิน 5 แรงม้า	72.8	11
6. ตรานกยูงพระราชทานสีเงิน ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านหรือพันธุ์ไทยปรับปรุงก็ได้	93.4	3
7. ตรานกยูงพระราชทานสีเงิน ต้องทอด้วยกี่กระตุกเท่านั้น	73.5	10
8. ตรานกยูงพระราชทานสีเงินไม่กำหนดวิธีการทอ สามารถทอด้วยกี่กระทบ กี่กระตุก ฯลฯ ก็ได้	90.4	6
9. ตรานกยูงพระราชทานสีเขียวใช้เส้นใยธรรมชาติอื่นหรือเส้นใยสังเคราะห์เป็นส่วนประกอบรอง	80.9	9
10. ตรานกยูงพระราชทานทุกชนิด ย้อมได้ทั้งสีธรรมชาติและสีเคมีที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม	57.4	14
ความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมฯ ตรานกยูงพระราชทาน	ร้อยละผู้ตอบถูก	อันดับ
11. เกณฑ์การทดสอบการตกสี ของการย้อมสีธรรมชาติ สามารถตกสีได้ในกาทดสอบครั้งแรก	82.4	8
12. ความสม่ำเสมอของสีและความสม่ำเสมอของลวดลายผ้า คือข้อกำหนดในการตรวจสอบคุณภาพผ้าไหม	25.7	15
13. การผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน ต้องมีสถานที่ผลิตจริงในประเทศไทยเท่านั้น	91.2	5
14. กรมหม่อนไหมยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมการใช้เครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยตรานกยูงฯ	89.7	7
15. ผู้บริโภคสามารถ ตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับได้ทางเว็บไซต์ https://qsds.go.th/traceability/ และ QR Code	96.3	1

จากตารางที่ 1 พบว่าเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมฯ ตรานกยูงพระราชทาน ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับตรานกยูงพระราชทานสีทอง พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีความรู้ในประเด็นในการผลิตผ้าไหมไทย ตรานกยูงพระราชทานสีทองที่ต้องผลิตโดยใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านเท่านั้น รองลงมา คือเรื่องการทอที่ต้องทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้าน ชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือเท่านั้น และวิธีการสาวเส้นไหม ต้องสาวด้วยมือผ่านพวงสาวลงภาชนะเท่านั้น และน้อยที่สุดคือความรู้เรื่องการใช้เส้นไหมพันธุ์เหลืองสระบุรี (J108 x นางลาย) ในการผลิตตรานกยูงพระราชทานสีทองไม่ได้เพราะไม่ใช่ไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน

2) ความรู้เกี่ยวกับตรานกยูงพระราชทานสีเงิน พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีความรู้ในประเด็น สามารถใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านหรือพันธุ์ไทยปรับปรุงในการผลิตผ้าไหมได้ รองลงมาเกษตรกรส่วนมากมีความรู้เรื่องการทอสามารถใช้กี่กระทบหรือกี่กระตุกก็ได้ และวิธีการสาวไหม สามารถสาวเส้นไหมด้วยมือหรือใช้อุปกรณ์ที่ใช้มอเตอร์ขับเคลื่อนได้ไม่เกิน 5 แรงม้า

3) ความรู้เกี่ยวกับตรานกยูงพระราชทานสีน้ำเงิน พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีความรู้เรื่องการทอว่าไม่ได้กำหนดวิธีการทอสามารถทอด้วยกี่กระทบหรือกี่กระตุกก็ได้

4) ความรู้เกี่ยวกับตรานกยูงพระราชทานสีเขียว พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีความรู้ที่สามารถใช้เส้นใยธรรมชาติอื่นหรือเส้นใยสังเคราะห์ เป็นส่วนประกอบรองในการผลิตได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

5) ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบกระบวนการผลิต พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีความรู้ในประเด็นสถานที่การผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน ต้องผลิตจริงในประเทศไทยเท่านั้น รองลงมา มีความรู้เรื่องกรรมเหมือนไหมยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมการใช้เครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน และมีความรู้เรื่องเกณฑ์การทดสอบการตกสี ของการย้อมสีธรรมชาติ สามารถตกสี้างได้ในการทดสอบครั้งแรก อีกทั้งเกษตรกรเกินครึ่งมีความรู้ว่าการผลิตผ้าตรานกยูงพระราชทานทุกชนิด สามารถย้อมได้ทั้งสีธรรมชาติ และสีเคมีที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม และมีเกษตรกรส่วนน้อยที่มีความรู้ว่าความสม่ำเสมอของสี และลวดผ้า คือหนึ่งในเกณฑ์ตรวจสอบคุณภาพผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน

6) ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับ เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีความรู้ในประเด็นที่ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับได้ทางเว็บไซต์ <http://portal.qsds.go.th/Portal> และ QR Code

ตอนที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์

1) ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม

ตารางที่ 2 ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	อันดับ
วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล	3.19	ปานกลาง	3
1) การเยี่ยมเยียนรายบุคคล	3.44	มาก	1
2) การไปพบเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง	2.91	ปานกลาง	3
3) การติดต่อเจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์	3.22	ปานกลาง	2

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลในระดับมาก 1 ประเด็น คือ การเยี่ยมเยียนรายบุคคล และความต้องการในระดับปานกลาง 2 ประเด็นคือ การติดต่อเจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์ และการไปพบเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	อันดับ
การส่งเสริมแบบกลุ่ม	3.76	มาก	1
1) การทำศนศึกษาดูงาน	3.75	มาก	2
2) การจัดทำแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้/ต้นแบบ	3.63	มาก	4
3) การจัดฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติ	3.93	มาก	1
4) ศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ	3.73	มาก	3

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

จากตารางที่ 3 พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม ในระดับมากเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มในระดับมาก 4 ประเด็น คือ การจัดฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติ การทัศนศึกษาดูงาน ศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ และ การจัดทำแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้/ต้นแบบ ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน การผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	อันดับ
การส่งเสริมแบบมวลชน	3.38	ปานกลาง	2
1) เอกสารวิชาการ	3.56	มาก	1
2) การเผยแพร่ทางวิทยุ	3.14	ปานกลาง	5
3) การเผยแพร่ทางโทรทัศน์	3.28	ปานกลาง	4
4) การเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต	3.50	มาก	2
5) การจัดนิทรรศการ	3.43	มาก	3

จากตารางที่ 4 พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน ในระดับมาก จำนวน 3 ประเด็น คือ เอกสารวิชาการ การเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต และการจัดนิทรรศการ ส่วนในระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น คือ การเผยแพร่ทางโทรทัศน์ และการเผยแพร่ทางวิทยุ ตามลำดับ

2) ความต้องการด้านความรู้

ตารางที่ 5 ความต้องการด้านความรู้ในการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	อันดับ
1) ด้านการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม	4.09	มาก	5
2) ด้านการสาวไหม	4.11	มาก	4
3) ด้านการออกแบบลวดลาย การมัดหมี่	4.15	มาก	2
4) ด้านการฟอกและการย้อมสี	4.17	มาก	1
5) ด้านการทอผ้าไหม	4.15	มาก	2
6) ด้านการจำหน่าย/ช่องทางตลาด	3.90	มาก	6

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

จากตารางที่ 5 พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้ในการผลิตผ้าไหมไทยไตรยางยพระราชทานภาพรวมในระดับมาก จำนวน 6 ประเด็น คือ ด้านการฟอกและการย้อมสี ด้านการออกแบบลวดลาย การมัดหมี่ ด้านการทอผ้าไหม ด้านการสาวไหม ด้านการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และด้านการจำหน่าย/ช่องทางการตลาด ตามลำดับ

3) ความต้องการการสนับสนุน

ตารางที่ 6 ความต้องการการสนับสนุนการผลิตผ้าไหมไทยไตรยางยพระราชทานของเกษตรกร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	อันดับ
1) ปัจจัยการผลิต	4.20	มาก	1
2) แหล่งเงินทุน	4.09	มาก	2

จากตารางที่ 6 พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุนในระดับมาก ทั้ง 2 ประเด็น คือ ความต้องการการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต และความต้องการการสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุน ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยไตรยางยพระราชทานของเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์

ตารางที่ 7 ปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยไตรยางยพระราชทานของเกษตรกร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
ปัญหาด้านวิธีการส่งเสริม	2.90	ปานกลาง	
1) การส่งเสริมจากภาครัฐไม่ทั่วถึง	3.15	ปานกลาง	1
2) เจ้าหน้าที่มีเวลาน้อย ขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง	3.00	ปานกลาง	2
3) เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลไม่ชัดเจน	2.74	ปานกลาง	5
4) มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ไม่เพียงพอ	2.84	ปานกลาง	3
5) เอกสารวิชาการเผยแพร่ไม่เพียงพอ	2.80	ปานกลาง	4

จากตารางที่ 7 พบว่าปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยไตรยางยพระราชทานของเกษตรกรสมาชิกผู้ผลิตผ้าไหมไทยไตรยางยพระราชทาน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมในระดับปานกลาง จำนวน 5 ประเด็น โดยมีปัญหาด้านการส่งเสริมจากภาครัฐไม่ทั่วถึง รองลงมา เจ้าหน้าที่มีเวลาน้อย ขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ไม่เพียงพอ เอกสารวิชาการเผยแพร่ไม่เพียงพอ และเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลไม่ชัดเจน ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 8 ปัญหาด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
ปัญหาด้านความรู้ด้านกระบวนการผลิตผ้าไหม	3.35	ปานกลาง	
1) ด้านการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม	3.32	ปานกลาง	5
2) ด้านการสาวไหม	3.29	ปานกลาง	6
3) ด้านการออกแบบลวดลาย การมัดหมี่	3.51	มาก	1
4) ด้านการฟอกและการย้อมสี	3.33	ปานกลาง	4
5) ด้านการทอผ้าไหม	3.34	ปานกลาง	3
6) ด้านการจำหน่าย/ช่องทางตลาด	3.40	ปานกลาง	2
7) ขาดความรู้ด้านหลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน	3.29	ปานกลาง	6

จากตารางที่ 8 พบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านความรู้ในระดับปานกลาง โดยขาดความรู้ด้านการออกแบบลวดลาย และการมัดหมี่ ในระดับมาก รองลงมาขาดความรู้ด้านกระบวนการผลิตผ้าไหมในระดับปานกลาง จำนวน 5 ประเด็น คือ ด้านการจำหน่าย/ช่องทางตลาด ด้านการทอผ้าไหม ด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ด้านการสาวไหม และขาดความรู้ด้านหลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ปัญหาด้านการสนับสนุนการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
ปัญหาด้านการสนับสนุน	3.47	มาก	
3.1 ขาดการสนับสนุนปัจจัยการผลิต	3.63	มาก	2
3.2 ขาดแหล่งเงินทุน	3.65	มาก	1
3.3 ขาดการสนับสนุนด้านองค์ความรู้	3.48	มาก	3
3.4 ขาดการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	3.17	ปานกลาง	4

จากตารางที่ 9 พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการสนับสนุนในระดับมาก จำนวน 3 ประเด็น คือ ขาดแหล่งเงินทุน รองลงมา ขาดการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และ ขาดการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ ตามลำดับ และมีปัญหาขาดการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

อภิปรายผล

1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ของเกษตรกรผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทานในจังหวัดสุรินทร์

1.1) สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน

เกษตรกรเกือบทั้งหมด เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 52.21 ปี ซึ่งสอดคล้องกับ อมรรัตน์ เวชการ และคณะ (2563, น.369-380) ที่ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ร้อยละ 99.6 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 52.6 ปี ทั้งนี้สอดคล้องกับ บุญกนิสา มาคง และคณะ (2556, น.1-14) ที่ศึกษาการจัดการผลิตไหมของเกษตรกรเพื่อพัฒนาการผลิตไหม พบว่าเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหม่อนไหมเพศหญิงมีส่วนมากกว่าเพศชาย เนื่องจากสภาพสังคมไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อว่างเว้นจากการทำนา ผู้หญิงใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการเลี้ยงไหม สานไหม และทอผ้าอยู่ไ้ด้นบ้าน ซึ่งได้ดูแลบ้านพร้อมกับการเลี้ยงลูกไปด้วยในเวลาเดียวกัน ส่วนผู้ชายออกไปเลี้ยงโค กระบือ และหาปลา มีวิถีชีวิตเรียบง่ายตามรูปแบบคนชนบท

1.2) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน

จากผลการวิจัยพบว่า มีจำนวนแรงงานด้านหม่อนไหมในครัวเรือน เฉลี่ย 1.46 คน ซึ่งใกล้เคียงกับ บัวแก้ว โทมุลนาค และคณะ (2556, น.1-13) ที่ได้ศึกษาสภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการตลาดผลิตภัณฑ์ไหมของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แรงงานในครัวเรือน มีจำนวน 2 คน บุญกนิสา มาคง และคณะ (2556, น.1-14) รายงานว่าอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม ทำเมื่อว่างเว้นจากการทำนา ประกอบกับคนรุ่นใหม่ไม่ได้สนใจอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพราะมีขั้นตอนการผลิตที่ยุ่งยากและต้องใช้เวลา จึงหันไปสู่อาชีพอื่นที่มีขั้นตอนกระบวนการผลิตมีความยุ่งยากน้อยกว่า

ส่วนรายได้รวมภาคการเกษตรโดยเฉลี่ย 90,244.72 บาทต่อปี ซึ่งสอดคล้องกับ อมรรัตน์ เวชการ และคณะ (2563, น.369-380) รายงานว่าเกษตรกรมีรายได้รวมจากภาคการเกษตร เฉลี่ย 96,735.99 บาทต่อปี และมีรายได้จากการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม เฉลี่ย 39,029.41 บาทต่อปี และสอดคล้องกับนิชนันท์ คงทวี และคณะ (2559, น.631-638) ที่ได้ศึกษาศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรกรมีรายได้สุทธิจากการเลี้ยงไหม เฉลี่ย 30,754.87 บาท/ปี

2) ความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมตามมาตรฐานตรานกยูงพระราชทาน

จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด/หลักเกณฑ์การผลิตผ้าไหมตามมาตรฐานตรานกยูงพระราชทาน ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการได้รับการประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน และการเข้าร่วมการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังเห็นได้จากการดำเนินโครงการของศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติสุรินทร์ที่ได้ดำเนินการโครงการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมตรานกยูงพระราชทาน โดยจัดฝึกอบรมเกษตรกรหลักสูตร การผลิตผ้าไหมตรานกยูงพระราชทาน และการฟอกย้อมสีเคมีที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม/สีธรรมชาติ โดยในปีงบประมาณ 2565 ดำเนินการจัดฝึกอบรม 2 ครั้ง เกษตรกรเป้าหมายจำนวน 40 ราย และโครงการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร ดำเนินการจัดฝึกอบรม 2 ครั้ง เกษตรกรเป้าหมายจำนวน 30 ราย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกผู้ผลิตผ้าไหมตรานกยูงพระราชทาน สามารถผลิตผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการทดสอบและได้รับการรับรองมาตรฐานได้ (ระบบสารสนเทศการบริหารจัดการโครงการกรมหม่อนไหม, 2565)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

3) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยุงพระราชทานของเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์

1. ด้านวิธีการส่งเสริม

1) ด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล พบว่าเกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลในการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยุงพระราชทาน ในประเด็นการเยี่ยมเยียนรายบุคคล ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ อมรรัตน์ เวชการ และคณะ (2563, น.369-380) พบว่า เกษตรกรต้องการรูปแบบการส่งเสริมรายบุคคล ระดับมาก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมเกษตรกร อภิปรายได้ว่า เกษตรกรมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ไปพบปะเนื่องจากเป็นวิธีการที่เกษตรกรไม่เสียเวลาในการประกอบอาชีพมากนัก และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปหาเจ้าหน้าที่ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ยังได้พบกับสภาพบริบทของพื้นที่จริง ไม่ว่าจะเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือที่สวน และเป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรได้มากที่สุดในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารสู่เกษตรกร

2) ด้านวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่าเกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ในระดับมาก 4 ประเด็น คือ การจัดฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติ การทัศนศึกษาดูงาน ศูนย์เรียนรู้ต่างๆ และการจัดทำแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้/ต้นแบบ ซึ่งมีส่วนที่สอดคล้องกับอมรรัตน์ เวชการ และคณะ (2563, น.369-380) รายงานว่าเกษตรกรต้องการการส่งเสริมรายกลุ่ม ระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การทัศนศึกษาดูงาน การฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่ และการสาธิตฯ เพราะเกษตรกรจะสามารถเรียนรู้และจดจำได้ดีด้วยการรวมกลุ่มกันปฏิบัติ ช่วยกันจำและนำไปใช้ เรียนรู้จากกลุ่มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

3) ด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนในการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยุงพระราชทาน ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน ในระดับมาก จำนวน 3 ประเด็น คือ เอกสารวิชาการ การเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต และการจัดนิทรรศการ ส่วนในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ การเผยแพร่ทางโทรทัศน์ และการเผยแพร่ทางวิทยุ ซึ่งสอดคล้องกับอมรรัตน์ เวชการ และคณะ (2563, น.369-380) ซึ่งรายงานว่าเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมแบบรายมวลชนในระดับมาก ได้แก่ การแจกคู่มือการปลูกหม่อน และความต้องการระดับน้อย จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การแจกแผ่นพับใบปลิว และวิทยุกระจายเสียง

2. ด้านความรู้

เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้ในการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยุงพระราชทาน ในระดับมากทั้ง 6 ประเด็น คือ ด้านการฟอกและการย้อมสี ด้านการออกแบบลวดลาย การมัดหมี่ ด้านการทอผ้าไหม ด้านการสาวไหม ด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และด้านการจำหน่าย/ช่องทางการตลาด ตามลำดับ สอดคล้องกับนโยบายของกรมหม่อนไหมที่ได้ดำเนินการโครงการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมตรานกยุงพระราชทาน โดยให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่จัดฝึกอบรม/ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในหลักสูตร การผลิตผ้าไหมตรานกยุงพระราชทาน และการฟอกย้อมสีเคมีที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม/สีธรรมชาติ (กองแผนงาน กรมหม่อนไหม, 2564) ทั้งนี้เป็นผลมาจากปัจจุบันเกษตรกรยังไม่สามารถฟอกย้อมสีให้ผ่านการตรวจสอบรับรองมาตรฐานการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยุงพระราชทานได้ เมื่อเทียบกับปริมาณผ้าที่ผลิตได้ทั้งหมด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

3. ด้านการสนับสนุน

เกษตรกรต้องการการสนับสนุนในระดับมาก ทั้ง 2 ประเด็น คือความต้องการการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต และความต้องการการสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุน ตามลำดับ สอดคล้องกับ อมรรรัตน์ เวชการ และคณะ (2562, น.369-380) ที่ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เกษตรกรต้องการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในระดับมาก ได้แก่ การสนับสนุนใช้ไหม การประกันราคาไหม และการส่งเสริมการสร้างกลุ่มเครือข่ายระหว่างผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค

4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยุงพระราชทานของเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์

ปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยุงพระราชทานของเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มากที่สุดคือปัญหาด้านการส่งเสริมจากภาครัฐไม่ทั่วถึง ทั้งนี้เพราะอัตราค่าจ้างหน้าท่อน้อยเหมือนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สุรินทร์ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมในพื้นที่ที่มีไม่เพียงพอที่จะดูแลเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้ากระจายทั่วทั้ง 17 อำเภอของจังหวัดสุรินทร์ แต่เจ้าหน้าที่กลุ่มวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยี มีจำนวน 11 คน (ข้อมูลพื้นฐานศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สุรินทร์ ปี 2564)

ปัญหาด้านการสนับสนุน พบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการสนับสนุนที่มากที่สุดคือประเด็น ขาดแหล่งเงินทุน สอดคล้องกับ จิตรลดา แก้วมงคล, รุ่งนภา กิตติลาภ (2559, น.67-74) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการทอผ้าไหมของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมในจังหวัดขอนแก่น พบว่า กลุ่มผู้ทอผ้าไหมในจังหวัดขอนแก่นมีต้นทุนจากการลงทุนทอผ้าไหมสูงและขาดแคลนเงินสดหมุนเวียนตลอดทั้งปี ขาดแคลนแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานรัฐบาลอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ บัวแก้ว โกมลนาค และคณะ (2556, น.1-14) พบว่า เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ขาดแคลนเงินทุนสำหรับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม อุปกรณ์เลี้ยงไหมไม่เพียงพอ

ดังนั้น นักส่งเสริมควรดำเนินการวางแผนในการลงพื้นที่ส่งเสริม และติดตามเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมด้านองค์ความรู้ในกระบวนการผลิต และส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มการผลิตเพื่อลดต้นทุนในการลงทุนซื้อปัจจัยการผลิตและเพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตผ้าไหมให้ได้ปริมาณมากขึ้นและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

- 1) เกษตรกรควรพัฒนาการผลิตสินค้าให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์
- 2) เกษตรกรควรรวมตัวกันผลิต เพื่อลดต้นทุนค่าปัจจัยการผลิต

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่

- 1) จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการตามความต้องการของเกษตรกร เช่น การพัฒนาคุณภาพความคงทนของสีและความสม่ำเสมอของเนื้อผ้า การมัดหมี่และการออกแบบลวดลายของผ้าไหม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

2) จากปัญหาด้านการส่งเสริมจากภาครัฐไม่ทั่วถึงและขาดการติดตามอย่างต่อเนื่องนั้น เจ้าหน้าที่ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สุรินทร์ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน ควรให้คำแนะนำและออกพื้นที่ติดตามเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) หน่วยงานที่ร่วมส่งเสริมการผลิตผ้าไหมให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน ควรเข้าใจในหลักเกณฑ์การตรวจสอบกระบวนการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน เพื่อให้การส่งเสริมเกษตรกรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) แหล่งเงินทุนเพื่อการลงทุน เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือกองทุนหมู่บ้าน ควรสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อเป็นต้นทุนการผลิตหรือเงินทุนหมุนเวียนในการผลิตผ้าไหมของเกษตรกร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยื่นคำขอตรวจสอบรับรองมาตรฐานการผลิตผ้าไหมไทยตรานกยูงพระราชทาน

2.2 ควรทำการวิจัยกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหมตรานกยูงพระราชทาน แต่ไม่เคยยื่นคำขอรับรองการตรวจสอบรับรองมาตรฐาน หรือกลุ่มเป้าหมายที่มีการยื่นคำขอแต่ไม่ผ่านการตรวจสอบรับรองมาตรฐาน

เอกสารอ้างอิง

เกศสุตา ใหม่สาร, ศิวาพร ทุปคันโธ, นภาพร พรหมปู้ และคณะ. (2562). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการผลิตผ้าไหมตรานกยูงพระราชทาน กรณีศึกษา วิทยาลัยชุมชนกลุ่มทอผ้าไหมบ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ในปี 2561. รายงานผลการวิจัยหม่อนไหม 2562, น. 225-226.

กองแผนงาน กรมหม่อนไหม. (2564). แผนปฏิบัติราชการ กรมหม่อนไหม ประจำปีงบประมาณ 2564. น.198-203.

กรมหม่อนไหม. (2563). จำนวนเกษตรกรที่ทำการทอผ้าไหม (จังหวัด) ปี 2563 เขต 4 จังหวัดนครราชสีมา ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สุรินทร์. ระบบขึ้นทะเบียนเกษตรกรกรมหม่อนไหม.

https://farmer.qsds.go.th/workflow/report_main.php?R_YEAR=2563&R_OFFICE=4&R_PROVINCE_CEN=TER=15&R_OFFICE_PROVINCE=32&wf_search=&W=180&WF_SEARCH=Y#

กรมหม่อนไหม. (2565). ผลการดำเนินงานและการเบิกจ่ายงบประมาณรายกิจกรรม ปีงบประมาณ 2565. ระบบสารสนเทศการบริหารจัดการโครงการของกรมหม่อนไหม. <https://www.qsds.go.th/eproject/index.php>.

กรมหม่อนไหม. (2564). ข้อมูลการรับรองผ้าไหมตรานกยูงพระราชทาน ปีงบประมาณ 2564.

<https://www.qsds.go.th/reportsilk/>

จิตรลดา แก้วมงคล และรุ่งนภา กิตติลาภ. (2559). แนวทางการพัฒนาการทอผ้าไหมของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมในจังหวัดขอนแก่น. 16(2). น.67-74.

นิชานันท์ คงทวี และประภัสสร เกียรติสุรนนท์. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น. 44(4). น.631-638.

บุญเกียรติสา มาคง, พงศ์พันธุ์ เขียวศิริ และวิโรจน์ แก้วเรือง. (2556). การจัดการการผลิตไหมของเกษตรกรเพื่อพัฒนาการผลิตไหม. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3. (น.1-14). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

บัวแก้ว โกมลนาค, บำเพ็ญ เขียวหวาน และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2556). สภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการตลาด
ผลิตภัณฑ์ไหมของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3.
(น.1-12) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งไหมไทย” แต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ. 21 สิงหาคม 2555 ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 129 ตอนพิเศษ 130 ง, น. 22-23.

ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สุรินทร์. (มปป.) อัตราค่าจ้างและอำนาจหน้าที่.
<https://qsds.go.th/newqsscsm/โครงสร้างอัตราค่าจ้าง/>.

อมรรัตน์ เวชการ, สุกัลยา เขียวขวัญ และประภัสสร เกียรติสุนนท์. (2563). ความต้องการการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยง
ไหมของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ. 48(2). น.369 - 380.

